DOI 10.26886/2520-7474.2(28)2018.7

UDC: 351+378

**COMPETITIVENESS OF FUTURE TEACHERS OF PHYSICAL
EDUCATION AND SPORT IN THE LABOR MARKET OF UKRAINE**

O. Lisetskaya

Mariupol State University, Ukraine, Mariupol

N. Zaporozhchenko, PhD in Medical Sciences

Institute of the Evolution and Integration of the neurotechnology, Ukraine,
Lviv

The article deals with the conceptual provisions concerning the content and organization of higher education of teachers of physical education. The necessity of comprehensive and harmonious physical development of the person during the study at the university is characterized. The basic goals of the task for the development of a competitive graduate of a higher educational institution from the specialty of physical education have been formed.

Key words: physical education, labor market, modernization of higher education, healthy lifestyle, vocational education, physical and sports practice.

Лисецька О. Я., кандидат медичних наук, Запорожченко Н. В. Конкурентоспроможність майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту на ринку праці України/ Маріупольський державний університет, Україна, м. Маріуполь; «Інститут розвитку та інтеграції нейротехнологій», Україна, м. Львів

У статті розглянуто концептуальні положення щодо змісту та організації вищої освіти викладачів з фізичного виховання. Надано характеристику необхідності всебічного і гармонійного фізичного розвитку особистості протягом навчання у ВНЗ. Згідно цього було

сформовано основні цілі та завдання, які створюють умови для розвитку конкурентоспроможного випускника вищого навчального закладу за фахом фізичне виховання.

Ключові слова: фізична освіта, ринок праці, модернізація вищої освіти, здоровий спосіб життя, професійна освіта, фізично-спортивна практика.

Постановка проблеми. Нині модернізація сучасної вищої освіти в Україні здійснюється в напрямі інтеграції, демократизації та гуманізації. Спрямованість на розробку та впровадження перспективних моделей організації ефективної професійної підготовки майбутніх фахівців вищих навчальних закладів зумовлене вимогами та потребами сучасного суспільства. Сучасна система професійної підготовки повинна бути спрямована на формування такого конкурентоспроможного фахівця, який здатен до саморозвитку та навчання впродовж всього професійного зростання, бути мобільним і гнучким у відповідності з швидко мінливими економічними й суспільними процесами на ринку праці усіх галузей та сфер суспільства. Усе це повною мірою стосується професійної підготовки майбутніх фахівців галузі фізичного виховання та спорту.

Концептуальні положення щодо змісту та організації професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах, зокрема з фізичної культури і спорту, базуються на засадах Конституції України та Законах України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про фізичну культуру і спорт”, Державної національної програми “Освіта” (“Україна XXI століття”), Національної доктрини розвитку освіти України, Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням конкурентоспроможності майбутніх фахівців фізичного виховання та

спорту на ринку праці України присвячено багато наукових досліджень, як вітчизняних так і закордонних вчених та практиків [1-10].

Так, до розгляду сучасних напрямів з проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання присвячено роботи Акімова О.В. [1], Бабич В.І. [3], Бомова Н.Б. [5] які приділяли увагу формуванню готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури, міжпредметним зв'язкам в процесі їх професійної підготовки та фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями загальноосвітніх навчальних закладів.

Заслугує на увагу думка Радзинської М., Новак Л., Новак М.А. [4], Альбукерка, Е. Сільва, Р. Ресенде [5] і Дж. Еванс [6] які наголошують що аспекти фізичної культури як педагогічного процесу й процесу професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної освіти мають досліджуватися як, з огляду на їх змогу конкурувати на ринку праці у не лише у своїх країнах, а ще й у світі.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень, досить є актуальними проблеми які виникають при підготуванні майбутніх фахівців фізичного виховання, до професійної, конкурентоспроможної діяльності у вищих навчальних закладах.

Метою статті є аналіз труднощів які існують в підготовці майбутніх фахівців фізичної культури та розглянути напрями використання інноваційних технологій у процесі професійної підготовки їх конкурентоспроможності на ринку праці України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Аналіз літературних джерел виявив, що професійна підготовка конкурентоспроможного вчителя фізичного виховання – це процес, який відображає специфіку фахової підготовки на рівні засвоєння системи знань, умінь, навичок і формування особистості майбутнього вчителя фізичного виховання, що дає змогу глибоко осмислювати

завдання фізичного виховання школярів, послідовно вирішувати складні навчально-виховні ситуації, що виникають на занятті з фізичної культури, прогнозувати й моделювати фізкультурно-оздоровчу та спортивно-масову роботу в загальноосвітніх навчальних закладах [1-3; 9].

У контексті вищезазначеного підготовка майбутніх спеціалістів у галузі фізичного виховання спрямована на формування загальних і спеціальних теоретико-методичних знань, рухових умінь та навичок зі спортивно-педагогічних дисциплін і застосування всіх перерахованих компонентів, в комплексі, в педагогічній практиці в школі [7; 8; 10].

Особливе місце у фізичному вихованні конкурентоспроможного фахівця займають специфічні завдання та функції, які спрямовують фізичне виховання студентів:

- збереження і зміцнення здоров'я на основі оптимального розвитку морфо-функціональних якостей, націлене на самостійне регулювання цих складових;
- всебічний і гармонійний фізичний розвиток, що виявляється в удосконаленні основних функцій організму, підтримці тілесної краси;
- спортивна підготовка та подолання виникаючих труднощів на тлі спортивного тренування, який передбачає індивідуальний вибір виду спорту, підбір тренувальних засобів, складання загального режиму дня студента, що змінюється під впливом занять спортом;
- удосконалення системи спеціальних знань в галузі фізичної культури і спорту, пов'язаних із самостійним використанням засобів фізичної культури для особистого самовдосконалення;
- формування потреби студентів у фізичному самовдосконаленні, підтримці високого рівня свого здоров'я, через свідоме використання всіх організаційно-методичних форм занять фізкультурно-спортивною діяльністю;

- розвинення навичок самостійної організації дозвілля з використанням засобів фізичної культури і спорту;
- оволодіння основами сімейного фізичного виховання та спортивної культури [3].

Як бачимо, специфічні завдання та функції у вихованні студентів впливають на цілепокладання даного педагогічного процесу для розвитку якостей, які забезпечать конкурентоспроможність особистості, в тому числі збереження і зміцнення здоров'я.

У змістовно-цільовому відношенні напрями фізичного виховання у виші поділяються, перш за все, на загальні або загально-підготовчі і профілюючі (професійно-прикладні, спеціальні) [1]. Тому, розглянемо деякі напрями докладно.

Загально-підготовча спрямованість орієнтована на забезпечення всебічної фізичної підготовки студентів. Відповідно до використання данного напрямку, у формуванні особистісної конкурентоспроможності студентів, можна вважати, перш за все, підтримання високої працездатності, гарного самопочуття, гарної фізичної форми, що виявляється в тому числі в зовнішньому вигляді.

Щодо спеціального (спортивно-орієнтованого) напрямку, то фізичне виховання забезпечує формування фізичних, психофізіологічних, соціально-психологічних якостей і здібностей, затребуваних у спорті.

Для розвитку конкурентоспроможності студентів значущим є те, що спорт вищих досягнень сприяє формуванню найважливіших в сучасному суспільстві морально-вольових якостей особистості, а також системи орієнтаційних цінностей, відповідним ідеям чесної конкуренції. А масовий спорт забезпечує активний відпочинок, зміцнення здоров'я і поліпшення самопочуття, продовження активного, творчого довголіття, як важливої властивості з позиції конкуренції [5].

Зміст практичного спеціально спрямованого напрямку підвищення рівня функціональних і рухових здібностей, формування необхідних якостей і властивостей особистості, оволодіння методами і засобами фізкультурно-спортивної діяльності, придбання особистого досвіду, що забезпечує можливість самостійно, цілеспрямовано і творчо використовувати засоби фізичної культури і спорту на ринку праці. Це можливо досягти на методико-практичних та навчально-тренувальних заняттях.

На заняттях студенти освоюють основні методи і засоби самостійного формування навчальних, професійних і життєвих умінь і навичок, з використанням засобів фізичної культури і спорту. Набувають вмінь творчо опановувати методи досягнення практичних результатів.

Навчально-тренувальні заняття спрямовані на набуття досвіду творчої практичної діяльності, досягнення високих результатів в обраному виді спорту, розвиток самовдосконалення, підвищення рівня функціональних і рухових здібностей, спрямованих на формування якостей і властивостей особистості [3].

Зазначені вище напрямки і цільові ефекти практичної частини фізичного виховання, створюють передумови для становлення і вдосконалення особистісної конкурентоспроможності студентів.

Провідними засобами фізичного виховання, реалізованими в рамках всіх зазначених організаційних форм і напрямів, є: фізичні вправи, природні сили (сонце, повітря, вода), гігієнічні чинники (особиста гігієна, розпорядок, режим харчування тощо). Найважливішим фактором успішності їх застосування є емоційний фон занять[4].

Традиційність навчання у фізичному вихованні, яка природно склалася у ВНЗ Маріупольського державного університету, стала його

специфікою, до якої відноситься: демократичність, свобода самовираження та конкурентоспроможність студента який випускається.

Треба зазначити, що фізичні вправи, які використовуються, спрямовані на реалізацію завдань фізичного виховання, сформовані і організовані за його закономірностями. Це відпрацьований роками навчально-методологічний комплекс фізичних вправ за допомогою якого здійснюється фізичний розвиток студентів.

До числа фізичних вправ, що володіють ресурсної значимістю (психофізіологічної, соціально-психологічної) з точки зору впливу на організм, особистість людини (в тому числі на розвиток конкурентоспроможності студентів), ми відносимо:

- комплексні, що забезпечують позитивні зрушення в діяльності різних органів і систем);
- на поліпшення обміну речовин і функціонування органів і систем організму людини (засоби з великими енерговитратами в одиницю часу);
- фізичні вправи, що вдосконалюють серцево-судинну систему;
- вправи на зміцнення м'язів, що сприяє підтримці природного положення тіла і збереженню нормальної постави і положення внутрішніх органів людини;
- на зміцнення нервової системи, що виражається у високій рухливості нервових процесів, врівноваженості процесів збудження і гальмування, швидкої точної реакції на різні роздратування; підвищують опірність організму до несприятливих факторів навколишнього середовища і кліматичних умов.

Як бачимо, ефективність використання засобів фізичного виховання багато в чому залежить від застосування певних методів та

адекватні важливим завданням освітньої, виховної та оздоровчої методології.

У фізичному вихованні застосовуються дві групи методів: специфічні (характерні тільки для процесу фізичного виховання) та загально педагогічним, що застосовуються у всіх випадках навчання і виховання [3].

В результаті систематичних занять фізичною культурою і спортом в організмі формуються адаптаційні морфо-функціональні фактори, обумовлені специфікою конкретного виду фізично-спортивної діяльності та проявляються в умовах відносного спокою, а також в процесі виконання фізичної та професійної діяльності.

Систематичні тренування формують фізіологічні механізми, які розширюють можливості організму, його готовність до адаптації. Завдяки розвиненню механізмів координації в нервовій системі, обумовленню підвищення здатності до навчання, тренування організму в цілому.

Висновки та пропозиції. Таким чином, резюмуємо, що фізичне виховання для підготовки здорових конкурентоспроможних фахівців на ринку праці полягає у визначенні мети, завдань, функцій фізичної культури та виховання які визначаються їх орієнтованістю на фізичне, психофізіологічне, морально-психологічне вдосконалення людини, формування у нього установок і навичок здорового способу життя, зміцнення здоров'я, становлення психофізичної готовності до праці, що в комплексі обумовлює і конкурентоспроможність особистості.

Виявлені ресурси фізичного виховання для розвитку особистісної конкурентоспроможності студентів на ринку праці при збереженні і зміцненні їх здоров'я повинні реалізовуватися в рамках процесу фізкультурно-оздоровчого супроводу. Конкретний характер цих ресурсів дозволяє цілеспрямовано обирати засоби, методи, форми

фізичного виховання для вдосконалення конкретних показників конкурентоспроможності на ринку праці.

Література:

1. Акімова О. В. Провідні технологічні підходи до формування творчої особистості майбутнього вчителя / О. В. Акімова, В. А. Сапогов // наук.зап. Вінниц. Держ. Пед. Ун-ту ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – Вінниця. - 2011. - № 35. – С.105-109.
2. Андрущенко В. П. Вища освіта в Україні на шляху радикальних змін / В. П. Андрущенко // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції і перспективи розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 17-18 квіт.2016 / ред. В. П. Андрущенко [та ін.]; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти. – Київ. - 2016. – Ч. 3: Нова парадигма вищої освіти. – С. 15- 17
3. Бабич В. І. Підготовка майбутніх учителів фізичного виховання до формування культури здоров'я школярів: дис. канд. пед. наук: 13.00.04. / Бабич В'ячеслав Іванович; Луган. нац. пед. Ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ. - 2006. – 316 с.
4. M. Radzińska, L. Nowak, M. A. Nowak Multi-functionality and occupations of sport and physical activity professionals in Spain - Central European Journal of Sport Management Quarterly. - 2016 – [Електроний ресурс]: Режим доступу: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/16184742.2015.1108990>
5. A. Albuquerque, E. Silva, R. Resende Avaliação: Revista da Avaliação da Educação Superior (Campinas) Avaliação (Campinas) vol. 20 no.1 Sorocaba Mar. - 2015. - [Електроний ресурс]: Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.590/S1414-40772015000100003>
6. J. Evans Physical education, sport and schooling: Studies in the sociology of physical education - International Journal of Behavioral

Nutrition and Physical Activity. 2008, - № 5, - P. 10 - [Електроний ресурс]:
Режим доступу: <https://doi.org/10.1186/1479-5868-5-10>

7. Баранов В. Н., Змеев С. И. Подготовка физкультурных кадров в республике Куба // Актуальные проблемы организации подготовки физкультурных кадров за рубежом: Сборник научных трудов / Под ред. С. И. Змеева. Малаховка: МОГИФК. - 1989. - С. 22-29.

8. Crook TR, Todd SY, Combs JG, Woehr DJ, Ketchen DJ. Does human capital matter? A meta-analysis of the relationship between human capital and firm performance. *J Appl Psychol*. 2011, - V 96, - № 3 - P. 443–456.

9. B Houlihan, M Green The changing status of school sport and physical education: explaining policy change - *Sport, education and society*, - 2006, - P. 73-92

10. Janssen I, LeBlanc A. Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. *Int J Behav Nutr Phys Act*. - 2010. - V 7, - P. 40.

References:

1. Akimova O. V. Providni tekhnolohichni pidkhody do formuvannia tvorchoi osobystosti maibutnoho vchytelia / O. V. Akimova, V. A. Sapohov // *nauk.zap. Vinnyts. Derzh. Ped. Un-tu im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriya: Pedahohika i psykholohiia*. – Vinnytsia. - 2011. - № 35. – S. 105-109.

2. Andrushchenko V. P. Vyshcha osvita v Ukraini na shliakhu radykalnykh zmin / V. P. Andrushchenko // *Vyshcha osvita v Ukraini: realii, tendentsii i perspektyvy rozvytku: materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 17-18 kvit.2016 / red. V. P. Andrushchenko [ta in.]; APN Ukrainy, In-t pedahohiky i psykholohii prof. osvity*. – Kyiv. - 2016. – Ch. 3: Nova paradyhma vyshchoi osvity. – S. 15- 17

3. Babych V. I. Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoho vykhovannia do formuvannia kultury zdorovia shkoliariv: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04. /

Babych Viacheslav Ivanovych; Luhan. nats. ped. Un-t im. Tarasa Shevchenka. – Luhansk. - 2006. – 316 s.

4. *M. Radzińska, L. Nowak, M. A. Nowak Multi-functionality and occupations of sport and physical activity professionals in Spain - Central European Journal of Sport Management Quarterly. - 2016 – <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/16184742.2015.1108990>*

5. *A. Albuquerque, E. Silva, R. Resende Avaliação: Revista da Avaliação da Educação Superior (Campinas) Avaliação (Campinas) vol. 20 no.1 Sorocaba Mar. - 2015. - <http://dx.doi.org/10.590/S1414-40772015000100003>*

6. *J. Evans Physical education, sport and schooling: Studies in the sociology of physical education - International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity. 2008, - № 5, - P. 10 <https://doi.org/10.1186/1479-5868-5-10>*

7. *Baranov V. N., Zmeev S. I. Podgotovka fizkulturnykh kadrov v respublike Kuba // Aktualnye problemy organizatsii podgotovki fizkulturnykh kadrov za rubezhom: Sbornik nauchnykh trudov / Pod red. S.I. Zmeeva. Malakhovka: MOGIFK. - 1989. - S. 22-29.*

8. *Crook TR, Todd SY, Combs JG, Woehr DJ, Ketchen DJ. Does human capital matter? A meta-analysis of the relationship between human capital and firm performance. J Appl Psychol. - 2011. - V 96, - № 3 - P. 443–456.*

9. *B Houlihan, M Green The changing status of school sport and physical education: explaining policy change - Sport, education and society, - 2006, - P. 73-92*

10. *Janssen I, LeBlanc A. Systematic review of the health benefits of physical activity and fitness in school-aged children and youth. Int J Behav Nutr Phys Act. - 2010. - V 7, - P. 40.*